

Analýza projektu České zájmy v EU

Experti k migračnímu paktu EU: Návrh vychází vstříc V4 a je logicky zaměřený na ochranu hranic; ČR by se měla soustředit na prevenci

Experti na bezpečnost a migraci se shodují, že Česká republika dostala v novém návrhu příležitost realizovat požadavky, které dlouhodobě vznáší. Ten nejdůležitější z nich - konec kvót na přerozdělování žadatelů o azyl - pakt zohlednil. Návrh navíc dává státům možnost podílet se na lepším hlídání hranic a navracení neúspěšných žadatelů o azyl zpět do vlasti. ČR by podle oslovených expertů mohla svoji pomoc směřovat na prevenci migrace.

Projekt České zájmy v EU, který dlouhodobě sleduje prosazování priorit ČR v evropské politice, oslovil odborníky na bezpečnost a migraci, aby napsali svoje první hodnocení nového návrhu řešení azylové a migrační politiky v Evropě.

Nikdo z oslovených nepovažuje návrh za krok špatným směrem. Nejvíce pozitivně hodnotí velký důraz na ochranu vnějších hranic EU, vracení neúspěšných žadatelů o EU a flexibilní pomoc států. Pozitivně také hodnotí snahu o zrychlení migrační procedury, kdy by měli být žadatelé o azyl na hranicích zaregistrováni s cílem vyřadit ty, kteří nemají na vstup do Evropy nárok.

*„Návrhy obsažené v Paktu **splňují prakticky všechny požadavky**, které Česko společně s Polskem, Maďarskem a Slovenskem vznášelo od podzimu roku 2015. Návrh klade důraz na spolupráci s třetími zeměmi na omezování neregulérní migrace, důkladné kontroly na vnějších hranicích EU, rychlé azylové procedury a připravenost na budoucí migrační krize,“* domnívá se Vít Novotný, seniorní analytik bruselského Wilfried Martens Center, který se dlouhodobě věnuje migrační politice v Evropě.

Profesor Miroslav Mareš z Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně hodnotí návrh pozitivně, ale domnívá se, že jablkem sváru se může ještě stát právě systém přerozdělování žadatelů o azyl v případě, že hraniční státy jejich nápor nebudou zvládat. *„V tomto směru návrh **přichází bohužel pozdě**, protože politická debata v těchto státech je výrazně polarizovaná a determinovaná předchozím děním. Pro většinu politiků bude před vlastními voliči obtížné přistoupit na přerozdělení, byť by bylo plánované jen na výrazně krizové situace. **Jakákoliv povinnost přerozdělení bude výrazným argumentem odpůrců současné migrační politiky EU, i když z evropského pohledu vypadá logicky,**“* míní profesor Mareš.

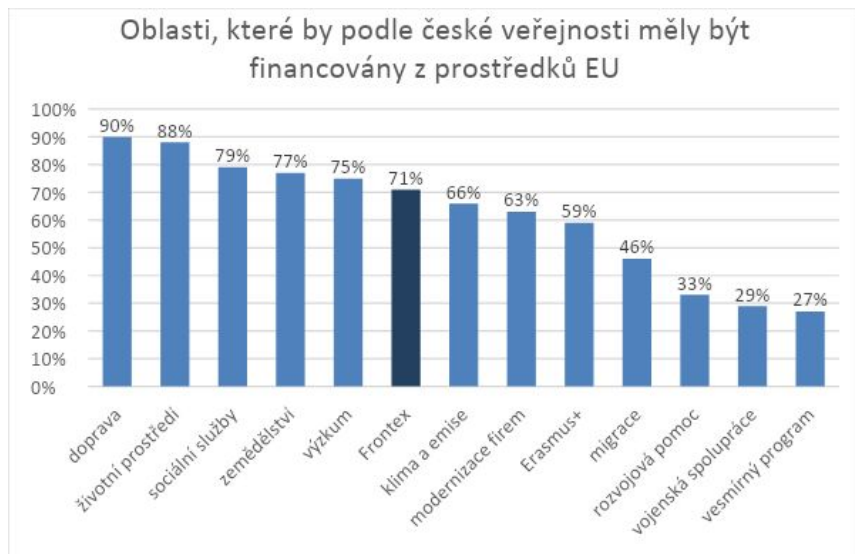
Expertka na migraci z Asociace pro mezinárodní otázky, Sylvie Burianová upozorňuje že návrh nechává spoustu otázek nezodpovězených. Jde zejména o způsob, jakým by měl systém fungovat v praxi, např. otázky školení personálu; zřízení a správy center, kde by měli migranti pobývat v době prověřování; postup při neúspěšných návratech, který zabrání přechodu odmítnutých žadatelů do ilegality atd. *„**Úspěšná návratová politika je v důsledku základním předpokladem, který brání kolapsu takového systému.** Dlouhodobě se však tato politika vykazuje **nízkou účinností kvůli nízké míře schopnosti identifikovat osoby, které by měly být navraceny**, či neochotě třetích států přijmout osoby zpět. Rychlá*

změna v tomto ohledu je nepravděpodobná. Klíčová role představených návrhů tak tedy spočívá zejména v symbolickém gestu Komise, kdy ustoupila od relokačních kvót a budoucí podobu migrační politiky otevírá širší diskuzi,” uvedla Burianová.

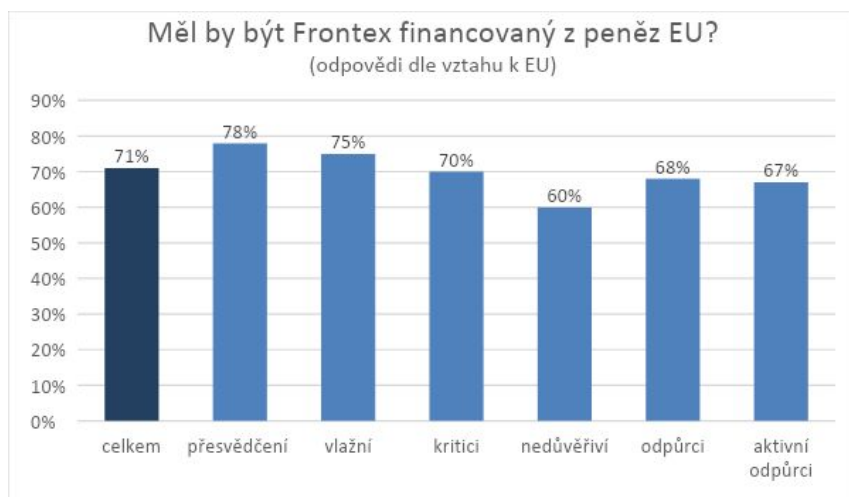
Podplukovnice a bývalá policistka Soňa Svobodová, která sloužila na bulharsko-srbské hranici, navrhuje, aby se hlavní pozornost věnovala tomu, aby se migranti na půdě zemí EU pokud možno nedostávali. Tak se podle ní zabrání přelidněným záchytným zařízením, infekčnímu prostředí, zabrání se frustraci, deziluzi migrantů a dalším spojeným problémům, jež stojí nemalé prostředky a na konci je stejně vždy nešťastný vykořeněný člověk, který může svůj hněv a zoufalství snadno obrátit proti svému "hostiteli". „Jsou-li jednání EU otevřena dialogu a hledání společných postupů, je tedy právě **nyní vhodný čas pro předložení precizního preventivního plánu**, s nímž může přijít jak Česká republika, tak třeba V4,” dodává Soňa Svobodová.

Vít Havelka, analytik z institutu Europeum, vyzdvihl, že čeští politici se k návrhu postavili poměrně pozitivně. „Po setkání v Bruselu otupil svoji kritiku i premiér Babiš. **Česká veřejnost má zájem na lepší ochraně vnějších hranic EU**, a aby se do našeho společného prostoru nedostávali lidé, o kterých nic nevíme. V tomto jednoznačně návrh Evropské komise nabízí vhodná řešení a nevidím jediný důvod, proč by ho ČR měla odmítnout,” uvedl Vít Havelka.

Také loňská data z ústavu STEM ukazují, že Češi jsou společné ochraně hranic EU (prostřednictvím agentury Frontex) poměrně nakloněni, i když důvěra v evropské řešení problému s migrací u veřejnosti zatím pokulhává. „Většina společnosti zařazuje společnou ochranu hranic a evropskou pohraniční stráž **Frontex mezi oblasti, které by měly být podpořeny z evropského rozpočtu** - narozdíl například od rozvojové pomoci třetím zemím nebo řešení problémů spojených s příchodem cizinců a migrantů do České republiky. Pohraniční stráž by podle veřejnosti měla pomáhat hlavně tam, kde státy, jako jsou například Řecko nebo Itálie, situaci nezvládají. **Celkově ale lidé Evropské unie v otázce migrace příliš nevěří**, což může být dáno i tím, že nejsou hlouběji obeznámeni s navrhovanými řešeními,” okomentovala data Iva Fialová, analytička projektu České zájmy v EU.

Procento ukazuje podíl respondentů, kteří souhlasí s tím, aby rozpočet EU směřoval do této oblasti. Názvy kategorií jsou kráceny pro zobrazení v grafu.

Procento ukazuje podíl respondentů, kteří souhlasí s tím, aby rozpočet EU směřoval do této oblasti. Název otázky je krácen z důvodu zobrazení grafu. Kategorie na ose X jsou podle vztahu k EU - Například. Přesvědčení jsou silnými zastánci, Odpůrci nesouhlasí silně s členstvím ČR v EU.

Zdroj: STEM, Trendy 10/2019, 1002 osob

Příloha - plné znění odpovědi:

Vít Novotný: připojí se ČR k “hrobařům Unie”?

„Text Nového paktu pro migraci a azyl je **vítězstvím pro Česko** a další visegrádské země. Návrhy obsažené v Paktu **splňují prakticky všechny požadavky**, které Česko společně s Polskem, Maďarskem a Slovenskem vznášelo od podzimu roku 2015. Návrh klade důraz na spolupráci s třetími zeměmi na omezování neregulérní migrace, důkladné kontroly na vnějších hranicích EU, rychlé azylové procedury a připravenost na budoucí migrační krize.

Návrh také plně vychází vstříc dlouhodobému visegrádskému požadavku na ukončení systému povinných kvót pro přerozdělování uprchlíků. Dočasný systém pro přerozdělování uprchlíků platil od září roku 2015 do září roku 2017, aniž by se ho Česko zúčastnilo. Komisní návrh na trvalé povinné kvóty z května roku 2016 nebyl nikdy uskutečněn.

Místo toho Nový pakt konečně **naplňuje dlouho diskutovanou myšlenku flexibilní solidarity**. Dává členským státům možnost si vybrat mezi různými vyjádřeními solidarity. Jednou z možností je **přijetí uprchlíků z unijního státu**, který čelí migračnímu tlaku, tedy v současnosti z Řecka, Itálie, Kypru či Malty. Tento první způsob naplnění solidarity ocení Komise platbou za každého migranta. Druhou možností je **převzetí odpovědnosti za návrat migrantů**, kteří nezískali právo na azyl, do jejich domovské země. Třetí možností je **poskytnutí logistické pomoci v oblasti azylu a pohraničních kontrol**. Komise má hodnotit adekvátnost příspěvku v oblasti logistické pomoci. V Novém paktu je tedy zhmotněna myšlenka flexibilní solidarity, což se až donedávna zdálo nerealistickým.

Návrh bude nyní předmětem intenzivního vyjednávání mezi členskými státy a v Evropském parlamentu. **Některé aspekty zůstávají nejasné.** Budou fungovat azylové kontroly, které mají být prováděny již na hranicích EU? Je uskutečnitelný mechanismus solidarity v celé své složitosti? Je problémem fakt, že kvůli nedostatku shody mezi státy nepředložila Komise společný seznam zemí, které jsou bezpečné pro návraty migrantů?

Doufám, že Česko se k těmto diskusím bude stavět jako konstruktivní hráč, a že nepodlehne pokušení neustálé demolice snah o stvoření jednotného azylového systému. V prvním případě by přispělo k lepší politice v Evropě a napravilo si alespoň částečně svoji pozici v Unii. V druhém případě by se Česko přidalo ke skupince hrobařů EU jako celku, který má váhu v Evropě i mimo ni.”

Vít Novotný, PhD, Senior Research Officer, Wilfried Martens Centre for European Studies

Miroslav Mareš: Jablkem sváru bude přerozdělování v případě krize

„Návrh komise **jde správným směrem**, protože za běžného stavu odmítá kvótní princip, který je nepřijatelný pro státy Visegrádské skupiny. V tomto směru **přichází bohužel pozdě**, protože politická debata v těchto státech je výrazně polarizovaná a determinovaná předchozím děním. Pro většinu politiků bude před vlastními voliči obtížné přistoupit na přerozdělení, byť by bylo plánované jen na výrazně krizové situace. **Jakákoliv povinnost přerozdělení bude výrazným argumentem odpůrců současné migrační politiky EU, i když z evropského pohledu vypadá logicky.** Je třeba rovněž s občany EU více

komunikovat problematiku deportací, tedy častěji ukazovat reálné případy deportace těch, kteří nemají na azyl a pobyt v EU nárok.”

**prof. Miroslav Mareš – garant programu Bezpečnostní a strategická studia, katedra politologie
FSS MU v Brně**

Soňa Svobodová: Prevence frustrace musí být absolutní prioritou

„Z mého pohledu je Evropský pakt o migraci a azylu určitě krokem kupředu. Reaguje na migraci a také vnímá rozdílné postoje členských zemí EU k dosavadnímu postupu.

Z pohledu specialisty na systémovou prevenci neboli předcházení, bych primárně věnovala hlavní pozornost tomu, aby se migranti na půdě zemí EU (či do výsostných vod) pokud možno nedostávali. Tak se zabrání přelidněným záchytným zařízením, infekčnímu prostředí (jako je tomu například v Řecku), zabrání se frustraci, deziluzi migrantů a dalším spojeným problémům, jež stojí nemalé prostředky a na konci je stejně vždy nešťastný vykořeněný člověk, který může svůj hněv a zoufalství snadno obrátit proti svému "hostiteli". Snížil by se tak počet složitých a zdoluhavých návratových procedur, jež stojí nemalé prostředky a námahu. A bezpochyby opět zvyšují frustraci a napětí jednotlivců v zařízeních pro uprchlíky. Vnímám jako velmi důležité, umět se do jejich situace vcítit a zabránit tak hned na počátku tomuto psychickému náporu, který si nesou společně včetně posttraumatu, případně zášti vůči systému. Předcházet tomuto stavu považuji za systémové, empatické a hlavně zodpovědné.

Jsou-li jednání EU otevřena dialogu a hledání společných postupů, je tedy právě nyní vhodný čas pro předložení precizního preventivního plánu, s nímž může přijít jak Česká republika, tak třeba V4.”

**pplk. v.v. PhDr. Soňa Svobodová, MBA, bývalá policistka a koordinátorka českého RAN
(Radicalisation Awareness Network)**

Vít Havelka: V4 může pomoci s návratem neúspěšných žadatelů o azyl

„Podstatné je, že návrh za běžných okolností nenutí nikoho přijímat uprchlíky. Navíc přímo reaguje na drtivou část požadavků, které v průběhu let v oblasti migrační a azylové politiky vznesly sami zejména státy V4. Za sebe bych ještě podtrhl zejména to, že se o konkrétních aspektech návrhu bude velmi pravděpodobně jednat odděleně, nikoliv ve formě celého balíčku - budeme mít tedy možnost plně artikulovat své další požadavky během projednávání jednotlivých aspektů nového paktu.

Po setkání v Bruselu otupil svoji kritiku i premiér Babiš. Česká veřejnost má zájem na lepší ochraně vnějších hranic EU, a aby se do našeho společného prostoru nedostávali lidé, o kterých nic nevíme. V tomto jednoznačně návrh Evropské komise nabízí vhodná řešení. Nevidím jediný důvod, proč by ho ČR měla odmítat.

Místo přijímání uprchlíků můžeme bez problému organizovat návraty neúspěšných žadatelů o azyl zpět do jejich vlasti - i když zde je potřeba s našimi partnery ještě detailněji projednat, jak by takové návraty probíhaly. Z předchozích vyjádření českých představitelů bych tento moment solidarity neviděl jako nepřijatelný, naopak se tak Češi mohou Evropě předvést jako aktivní hráč v krizi..”

Vít Havelka, analytik EUROPEUM

Sylvie Burianová: Mnoho odpovědí stále chybí

„Nový pakt pro migraci a azyl představuje zejména snahu Komise sjednotit nesourodé názorové pozice členských států v otázkách unijní migrační politiky. Návrhy nechávají spoustu otázek nezodpovězených, a to zejména způsob, jakým by systém měl efektivně fungovat v praxi – ať už jde o školení personálu; zřízení a správu center, kde by měli migranti pobývat v době prověřování; postup při neúspěšných návratech, který zabrání přechodu odmítnutých žadatelů do ilegality atd.

Úspěšná návratová politika je v důsledku základním předpokladem, který brání kolapsu takového systému. Dlouhodobě se však tato politika vykazuje nízkou účinností kvůli nízké míře schopnosti identifikovat osoby, které by měly být navraceny, či neochotě třetích států přijmout osoby zpět. Rychlá změna v tomto ohledu je nepravděpodobná. Klíčová role představených návrhů tak tedy spočívá zejména v symbolickém gestu Komise, kdy ustoupila od relokačních kvót a budoucí podobu migrační politiky otevírá širší diskuzi. Otázkou zůstává, zda v současné atmosféře již není na toto gesto pozdě.”

Sylvie Burianová, analytička výzkumného centra AMO